

Vörös István

A gém

Őrült, aki egy gémet tart a lakásában? Mi a volt férjemmel mindenesetre tartottunk egyet több éven át. A gém nagy és büszke madár. Állítólag nem barátságos az emberrel, de a miénk az volt. Legalábbis velünk. Mert máskülönben olyan volt, mint egy házörzökutya. Az idegeneknek nekitámadt. Széttárta a szárnyát, és ijesztő szörnyetegként, zajongva zúdult rá a nem kívánatos látogatóra. Ha valamelyik vendégünk véletlenül benyitott a szobájába, két másodpercen belül sikoltva ki is menekült onnan.

Természetesen külön szobája volt. A szüleim, mikor nyugdíjba mentek, vidékre költöztek, és nekem itt maradt ez a város központjától nem is olyan távol levő, a két háború között épült, emeletes tisztviselőház. Akkoriban sok ilyen építettek, a tőkésék még adakozó kedvűek voltak, és az alkalmazottaikat megbízható házakban akarták elhelyezni. És így örök hálára kötelezni. De tévedtek, ahogy mindig tévednek az ilyesféle álsamaritanusok. Meg persze mindenki. Bárki bármit gondol a világról, és lép is emiatt az elképzelése miatt valamerre, az tévedésbe lép, mint a szórakozott sétáló a kutyaszarba. Mindig mindenki téved, amikor az életről ítél, aztán abból tévképzetéből próbál valami igazságot összerakni magának. A sok áligazságból végül valamiféle társadalmi igazság áll össze. Mi már évtizedek óta egy ilyen kitalált igazság álomképét hajtó világban élünk akkor. A tőkésék gyárait elvették, de itt maradtak a házak. Más játszotta el a jót általuk. A szüleimnek ez, a mi házunk már nem kellett, mert nem szerették a külvárost, és a várost se nagyon. Minekünk viszont volt benne elég hely, sokan jártak hozzánk, főleg művészek, mindenféle zavaros alak. Mint amilyenek mi is voltunk. Nem tudom, engem tartottak-e nagyobb örültnek, vagy a volt férjemet. De mindegy is.

Az egyik legnagyobb örülségünknek a gém számított. Anyámék két ágyne-műtartó ládát hagytak abban a szobában, azok mellett engedték meg neki, hogy fészket halmozzon magának. Sétáltatni nem kellett, csak kimentünk vele az udvarra nyíló teraszra, ő onnan fölroppent, elvult egy fél órát, de mindig hazajött. Mért is ne jött volna, a szabadságát nem korlátoztuk, ugyanakkor bőségesen elláttuk étellemmel. És szerette a szeretetünket is. A közelben az egyik holtágban volt egy halgazdaság, a volt férjem, aki mindenkivel össze tudott barátkozni, mert lényegében folyamatosan részeg volt, megállapodott velük, hogy két-három naponta adnak nekünk egy vödör apróhalat. Cserébe mi színházjegyet szereztünk nekik, kiállításokra hívtuk el őket, a vezetőjüket bevittük néhány olyan koncertre, ahová nem volt könnyű bejutni. Vagy akár a két munkást is, ha akarták. És akkoriban mindenki akarta. A bunkó ember, akít ma olyan közelről ismerünk, lényegében nem létezett. Azaz mást tartottak annak. Szabados viselkedésünkért, szabálytalan életformánkért például minket. Bunkó és különöc ugyanaz volt – mármint egyesek szemében. Mert az ország tele volt különöcökkel, azok mind szimpatizáltak velünk. Az a nagy művészi fellendülés, az a tavasz, igazából a különöcök forradalma volt. Párizsban az egyetemistáké, nálunk a középkorú különöcöké, csodabogaraké, íróké, képzőművészeké, underground zenészeké, színészeké és humoristáké. Kicsit még a filozófusok is benne voltak.

A gémmel rendszeres kirándulásaiából, melyeket a város légterében tett, rendszerint egy-egy bottal a csőrében tért haza. Eleinte el akartuk venni tőle, de nem hagyta. Aztán, mikor megértettük a szándékát, hagytuk, hadd építkezzen. A vacca a végén már az ágyneműtartó magasságával vetekedett.

Egyik nyáron az ország másik felébe utaztunk több hétre, a madarat pedig magunkkal vittük. A legjobb kirándulásaink voltak azok, mikor ő valahol a magasban ott libgett velünk. Összetartoztunk mi hárman, őrült férjem, szárnyaló madaram és a legvadabb fiatalkori önmagam. Milyen gyönyörű is volt!

A madár egyáltalán nem valami gyerekpótlék volt a számunkra. Inkább afféle szélesebb látókörű barátot jelentett. Lehet, hogy inkább ő tekintett minket a gyerekeinek. Engem többször etetni is próbált a halából. Engedelmesen lenyeltem a félig emésztett ételt. De szinte azonnal kijött belőlem. Akkor a gyomromat megnyugtatni legalább egy korsó söre volt szükségem.

Állandóan összejöttünk nálunk, felolvasásokat tartottunk, hajnalig beszélgettünk, nagy fazekakban hoztuk a sört, abból merített mindenki a poharával. A legjobb szövegek felolvasására kihoztam néha a gémet is, egy darabig hajlandó volt nyugton megülni az ölemben. Éreztem a forró testét, a szíve kemény dobogását, erős tollainak vágását a combomon, ugyanakkor a barátságos kisugárzását nagyon szerettem. Mikor megunt a fölolvast, akkor odaröppent a hatalmas fazék szélére, amiben a sör volt, és gondolkodás nélkül beleivott. Aztán lelépett a padlóra, és dülöngélve átsétált a szobájába. Mennem kellett vele, nyitogattam neki az ajtókat. Mire a vendégek elmentek, vagy a csökönnyösebbje a kanapén meg a földön aludni tért, már a madár is rég aludt a fészkén, és vadul hortyogott. A részeg madár szaga nem olyan émelyítő, mint a részeg emberé, és ezért én ilyenkor szívesebben választottam az ő társaságát, mint a férjemét. A szobája túlsó felében a földön aludtam, egy vastag pokrócba csavarodva. Reggel, amikor fölébredtem, a madár ott ült a derekamon, mintha a fiókáját melegítené, és bizony ez jól is esett a hátamnak.

Ha ő nincs, nem bírom elviselni a sok másnapos embert reggeltájt. Olyankor mindenki csúnya, a földön alvó részeg pokoli szagot áraszt. A volt férjemet gyakran más nővel találtam az ágyamban. Akkoriban még nagyon jóképű volt. A gémmel kávéztam, aztán elmentem a galériába, ahol dolgoztam. Csak az volt rossz érzés kicsit, hogy a madarat is ott kellett hagyjam ezekkel a megbízhatatlan alakokkal. Bár tudott ő magára vigyázni! Az egyik legkótyagosabbat a volt férjem zenekarából egyszer komolyan meg is sebezte, aki ihletett hangulatban berontott a szobájába, egyáltalán nem véve tudomást arról, hogy az nem embernek kijelölt hely. Állítólag valami verset akart elszavalni. De mért nem volt elég neki az előző este? Már akkor is folyton szavalt. Nagyon untam. A volt férjem versei se voltak akkoriban olyan jók, mint ahová később eljutott. De ez most mindegy. Boldogok voltunk.

És igen, egy ilyen mondat után a boldogság bukása kell következzen. Az olyanfajta élet, mint amelyet mi élünk, egyre nehezebbé vált, mert a hatalom megint kezdett hatalomként viselkedni az országunkban. Ennek persze az volt az oka, hogy más országok hatalomgyakorlói kevesellték a hatalmat a miénkben, és katonástul az országba rontottak, hogy fölszabadítsanak a hatalomnélküliség alól. De még ez se igaz. Volt akkor is hatalom, de keveredett bele egy kis problémamegoldás is. A problémákat a hatalom nem szereti megoldani. Szereti elhallgatni, eltussolni, a

felelősséget másra hárítani, szeret a problémákban elmerülni, úszni bennük, hogy aztán nyirkosan kilépve a problémák folyamából mindenféléről szónokolhasson.

De Úristen, mi van velem, én is szónokolok! Még egy gém történetét se lehet úgy elmondani, hogy az ember ki ne nyitná az igazságot tartalmazó zsákot, és az olvasó vagy a hallgató elé ne öntene valami apróhalat, ahogy etetéskor én tettem a gémmel. Ő meg szinte méltatlankodó, peckes járással körbesétálta a padlón vergődő ezüstös, tenyérsnyi halakat, a csőrével kicsit tologatta őket, majd tisztelettel a magasba emelte, hogy a hal, mely a mélységhez szokott szerencsétlen alkatánál fogva, végre megismerhesse a magasságot, hogy belenézhesen Isten szemébe, ahogy azt minden haldokló teszi; fölemelte a halat, még a csőre végében tartva, majd egy fejmozdulattal irányba állította a megrémült, de néha már nem is élő áldozatot, és szépen csúsztatva és mozgatva lenyelte.

Fokozatosan minden nehezebb lett. A férjem írásait egyre kevesebb helyen közölték, az együttesük nem léphetett fel a hivatalos koncerthelyeken, még a vidéki művelődési házakban sem. Kocsmákba szorultak, külvárosi kocsmákba. A barátaink egy része külföldre menekült, mintha lehetne a baj elől bárhová is menekülni. Bár ez is hülyeség. Mért ne lehetne? Az ember épp hogy folyton menekül. Menekül, ha otthon marad, menekül, ha elmegy. Menekül, ha lázad, menekül, ha földadja a lázadását.

Megrítkáltak a vendégségek is nálunk, viszont egyre hosszabb és elkeseredettebb ivászatokba torkolltak. Mi sokat jártunk el. Félig abban a kocsmában éltünk, ahol még lehetett föllépnie egy olyan bandának is, mint a volt férjemé. Keveset voltunk otthon, a gém is egyre morózusabb lett, egyszer még engem is megcsípett. A volt férjemet pedig rendszeresen támadta. Ő persze egyáltalán nem panaszkodott, mert félt, hogy emiatt esetleg kiteszem a gémet az udvarra, vagy valami még rosszabbat csinállok, mondjuk odaajándékozom a közeli állatkertnek. Lehet, hogy az tényleg jobb lett volna.

A volt férjem karján, csuklóján rendszeressé váltak a csőrnyomok, karmolások. Amit nem is bánt, mert elfedték vagy legalábbis feledtették a női karmolás- és harapásnyomokat. Ő talán még a gém csípéseit is élvezte. Akkoriban lényegében már folyamatosan részeg volt. És abból az okos fiúból egy nagyhangú kötekedő lett, egy féltőrült. Mégis egyre nagyobb tekintélyre tett szert, amit nem nagyon értettem, mert a viselkedése többnyire kínos volt. Sokan valami nagy bölcsességet véltek fölfedezni benne.

Egy idő után azt vettük észre, hogy rendőrök figyelnek minket. Mire voltak kíváncsiak, vajon mi félnivalójuk volt tőlünk? Persze nem nekik közvetlenül, hanem azoknak, akik küldték őket. Valaki félt és figyelt. Nyilván a hatalom, hülyének kellett volna lenni, ha nem vesszük észre. De mégse vettük észre, elhatároztuk, hogy nem fogjuk tudni, amit ők annyira tudatni akartak velünk. A kerítés mellett áll két civilruhás? Én csak azért is kimegyek a teraszra, röptetem a gémet, énekelek. Velvet Undergroundot vagy éppen a volt férjem bandájának valamelyik idegtépő dalát.

Közben már egy másik férfiba voltam szerelmes, de még tiszteltem annyira a volt férjemet, hogy ilyen apróságokkal ne zargassam, mert ő részegségében mintha valami lóbaszó angyallal harcolt volna állandóan. A madárral is szerettem birkózni. A gém rikácsolt, volt férjem térdén eléje állt, ő széttárta a karját, az széttárta a szárnyát, és egymásnak feszültek. Amikor a madár megérezte, hogy ellenfele erősebb, gyengéden csipkedni is kezdte. Nagy játék volt ez, nevtünk.

A madár szobáját takarítani persze nekem kellett, a szobatisztaság nem erőssége a gémeknek, és a halevés miatt korántsem szagtalan a piszkuk. Néha az egész házat eluralta a rohadt halszag, de akkor napokig szellőztettem, nála óránként felmostam, fertőtlenítettem. És a bűzt a hipóbűz váltotta le. A volt férjem ezt rettentően utálta, de mégse szabadulhattak el teljesen az állapotok.

Egy alkalommal, mikor nagyon későn értünk haza, a gém semmilyen hanggal nem üdvözölt minket, amikor beléptünk. Máskor amint meghallotta a kulcscsörgést, hangos rikácsolásba fogott. Azonnal a szobájába rohantunk. A fészke üres volt, és teljes a csend. Fölkapcsoltam a villanyt, hát a sarokban gubbasztott. Láthatólag nagyon rosszul volt. Ez meglehetősen váratlanul ért minket. Nem éppen haldokló állatot hagyunk otthon, most meg... A csőre sarkában véres hab látszott. Főztem neki valami gyógyteát, de bele se kóstolt. Reggelre megdőglött.

Mivel nyilvánvaló volt, hogy itt valami nincs rendben, elvittük állatorvoshoz. Mondta, hogy nem tud mit tenni, mert az állat már nem él. Azt mi is látjuk, mondtam én vagy a volt férjem, és sugallta az elpusztult állat is. Azt szeretnénk kérni, hogy boncolja föl, mert tudni kéne, mi történt vele. De az nem megy ingyen, ki kell fizetni. Persze, fizetünk. Nem tudom hogyan, de mindig volt annyi pénzünk, amennyire szükségünk volt. Talán a madár miatt, mert az Isten az ég madarait nem hagyja éhen halni.

A boncolás azt az eredményt hozta, hogy a lépe és a mája meg volt repedve, tehát valaki egy nagyot belerúghatott szerencsétlen állatba. Itt hagyják a tetemet? – kérdezte az orvos.

Dehogy!

Hazavittük, a férjem ásott egy jókora gödröt a kertben az almafa alatt. Legalább jobb lesz a termés. Már nagyon nem bírtam én őt akkor a hülye megjegyzései miatt. Mások ellenállhatatlanul szellemesnek vélték, de én tudtam, hogy csak részeg és bárdolatlan.

Miután eltemettük a madarat, leültünk a terasz lépcsőjére. Nem lehet más a magyarázat, mint hogy valami illetéktelen hatolt be, állapítottuk meg, akire szegény madarunk rátámadt, ám a betolakodó nem volt olyan kíméletes, vagy annyira érzékeny, hogy kimeneküljön a szobából. Nagy, erős férfi lehetett, vasalt csizmában, aki másképp oldja meg a problémákat.

Mivel nem hiányzott semmi, betörőkre nem gondolhattunk. Ha viszont nem vittek el semmit, akkor nyilvánvalóan hoztak inkább.

Rendőrök?

Módszeresen átkutattuk a lakást. A bejárati ajtón föl lehetett fedezni arra utaló nyomokat, hogy itt egy bemenési szakember nagy mesterségbeli tudással és kis kárt okozva bement. Az irataink, papírjaink megvoltak, de mind átforgatva. Aztán megtaláltuk az első poloskát. Aki nem tudná, parányi lehallgatókészüléket jelent. A másodikat, a harmadikat. Az akkoriban úgy működött, hogy a közelben kellett egy adóvevőnek is lennie, mely fogja a poloskából érkező jeleket, és továbbítja a központnak.

Volt férjem fölment a padlásra, ahová mi elég ritkán szoktunk följárni, és egy-kettőre megtalálta a csinos szerkezetet. A tetőtér szélén egy mestergerenda alá volt fölcsavarozva. Leszerelte, lehozta. Mind a kettőnknek nagyon tetszett a kis adóvevő. Először arra gondoltunk, hogy kéne egy képzőművészeti kiállítást csinálni, ahol kiállíthatnánk ezt is. Esetleg befesthetném rózsaszínűre, és így végleg alkotássá tenném.

Aztán pár napra el is feledkeztünk a dologról. Csak az ablak alatt egyre nyugtalanabbul sétálgató civilruhás rendőrökön röhögtünk, akik nem kapják meg az olyan hön óhajtott jeleket, és sejtelmük sincs, miről beszélgetünk. Az egyiknek ki is integettem, ő zavartan félrenézett. Közben a gémekek védőangyalának, egy nagy szárnyas lénynek a bosszújáért imádkoztam. Azt se bántam volna, ha most rögtön, fényes nappal, a nyílt utcán lecsap erre a sunyi alakra, és ott rögtön fölzabálja olyan mozdulatokkal, ahogy a madarunk a halat ette. Űgyesen fölkapja az erős csőrével, megroppantja a gerincét, aztán addig forgatja, amíg le nem tudja nyelni egyben. Nem érdekelt, hogy ez az ember konkrétan rászolgált-e ilyen büntetésre. Valamiképp benne van, tehát hibás, minden kijár neki! Nem zavar, ha két gyereke van, köpök rá, ha támogatja az öreg szüleit. Mert miből? Milyen pénzből?

Nem érdekelt, ha macskája van, ha kutyája van. Nem érdekelt, ha nem eszik húst. Nem érdekelt, ha nem is tud a gémünk haláláról. Nem érdekelt, ha ő csak a munkáját végzi. Ez nem munka. Nem érdekelt, hogy ártatlan, mert nem az. Valaki közülük, valószínűleg egy ügyesebb, rátermettebb, bent járt nálunk. Lehet, hogy többen voltak. Lehet, hogy mindegyikük ő volt. Ez itt a kerítés előtt. És az egyik, legalább az egyik, megrúgta a csak magát védelmező állatot. Lehet, hogy odagyűltek csodálkozni és röhögni. Jöjjön a gémangyal, és vigye el a fészkére ezt az alakot, pont őt, mindegy, csak egyet legalább, vigye a fészkére, és szaggassa apró darabokra, úgy etesse meg a fiókáit.

A volt férjem ott állt mögöttem, kinézett ő is az ablakon. Néha én is a halálukat kívánom, de van egy jobb ötletem. Ott volt a kezében az adóvevő. Ezt kiviszem a bolhapiacra, és eladom. Vette a kabátját, és már ment is. Az utcán, ezt jól láttam az ablakból, odaintett a sétáló alaknak, persze a portékáját jól elrejtette a kabátja alatt.

Egy óra se telt bele, és már meg is jött. Félhavi fizetés árán adta el, azonnal volt rá vevő. A pénzből kaviárt és egy üveg magyar bort hozott. Leültünk az asztalhoz, nekiláttunk. Valamiért majdnem elsírtam magam.

Másnap én a szerelmemhez költöztem, ő is talált egy nőt, akihez odaköltözhetett a nagy belvárosi lakásába. A ház vagy fél évig teljesen üresen állt. Mikor visszajöttem, első dolgom az volt, hogy a fészket szétszedjem a szobában. Az ágakat kidobáltam az udvarra.

Akkor már papíron is el voltunk válva.

